

Policy Paper: Rethinking Education in Cyprus

Politika Öneri Belgesi: Kıbrıs'ta Eğitimi Yeniden Düşünmek

Κείμενο Πολιτικής: Διαφοροποιώντας την αντίληψή μας για την Παιδεία στην Κύπρο

A

όμιλος ιστορικού διαλόγου
και έρευνας **association
for historical dialogue
and research** tarihsel
diyalog ve araştırma Derneği

Title: Policy Paper: Rethinking Education in Cyprus
Politika Öneri Belgesi: Kıbrıs'ta Eğitimi Yeniden Düşünmek
Κείμενο Πολιτικής: Διαφοροποιώντας την αντίληψή μας για την Παιδεία στην Κύπρο

Authors: Association for Historical Dialogue & Research (AHDR)

Scientific Advisor - Coordinator: Dr. Michalinos Zembylas

Rapporteurs – Scientific Associates

Tegiye Birey
Loizos Loukaidis

Editing:

For the English Language: Dr. Michalinos Zembylas
For the Turkish Language: Dr. Meltem Onurkan Samani
For the Greek Language: Dr. Kyriakos Pachoulides

Design: GRA.DES www.gra-des.com

Printing: K&L Lithofit Ltd, Nicosia, Cyprus

For further information, please contact:

The Association for Historical Dialogue and Research (AHDR)
Address: Home for Cooperation, 28 Marcou Dracou Street, Nicosia 1102, Cyprus
E-mail address: ahdr.mide@ahdr.info
Website: <http://www.ahdr.info>

όμιλος ιστορικού διαλόγου
και έρευνας association
for historical dialogue
and research tarıhsel
diyalog ve araştırma Derneği

AHDR is an intercommunal organisation based in Cyprus whose mission is to contribute to the advancement of historical understanding amongst the public and more specifically amongst children, youth and educators by providing access to learning opportunities for individuals of every ability and every ethnic, religious, cultural and social background, based on the respect for diversity and the dialogue of ideas. In doing so, AHDR recognizes the values of the Universal Declaration of Human Rights, the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the UNESCO aims on education, and the Council of Europe's recommendations relevant to history teaching. AHDR's activities include research and dissemination of research findings; development of policy recommendations; enrichment of library and archives; organisation of teacher training seminars, discussions, conferences; publication of educational materials; organisation of on-site visits and walks; development of outreach tools; establishment of synergies between individuals and organisations at local, European and international level.

This publication was made possible with funding from the United Nations Development Programme (UNDP), Action for Cooperation and Trust (ACT) and is part of the Multiperspectivity and Intercultural Dialogue in Education (MIDE) project of the Association for Historical Dialogue and Research (AHDR).

Disclaimer: The views expressed in this publication are those of the authors and do not necessarily represent those of the United Nations or its Member States, UNDP or USAID.

ISBN 978-9963-703-26-5

© UNDP-ACT 2013
All rights reserved.
Produced in Cyprus.

Title: Policy Paper: Rethinking Education in Cyprus
Politika Öneri Belgesi: Kıbrıs'ta Eğitimi Yeniden Düşünmek
Κείμενο Πολιτικής: Διαφοροποιώντας την αντίληψή μας για την Παιδεία στην Κύπρο

Authors: Association for Historical Dialogue & Research (AHDR)

Scientific Advisor - Coordinator: Dr. Michalinos Zembylas

Rapporteurs – Scientific Associates

Tegiye Birey
Loizos Loukaidis

Editing:

For the English Language: Dr. Michalinos Zembylas
For the Turkish Language: Dr. Meltem Onurkan Samani
For the Greek Language: Dr. Kyriakos Pachoulides

Design: GRA.DES www.gra-des.com

Printing: K&L Lithofit Ltd, Nicosia, Cyprus

For further information, please contact:

The Association for Historical Dialogue and Research (AHDR)
Address: Home for Cooperation, 28 Marcou Dracou Street, Nicosia 1102, Cyprus
E-mail address: ahdr.mide@ahdr.info
Website: <http://www.ahdr.info>

όμιλος ιστορικού διαλόγου
και έρευνας association
for historical dialogue
and research tarihsel
diyalog ve araştırma Derneği

AHDR is an intercommunal organisation based in Cyprus whose mission is to contribute to the advancement of historical understanding amongst the public and more specifically amongst children, youth and educators by providing access to learning opportunities for individuals of every ability and every ethnic, religious, cultural and social background, based on the respect for diversity and the dialogue of ideas. In doing so, AHDR recognizes the values of the Universal Declaration of Human Rights, the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the UNESCO aims on education, and the Council of Europe's recommendations relevant to history teaching. AHDR's activities include research and dissemination of research findings; development of policy recommendations; enrichment of library and archives; organisation of teacher training seminars, discussions, conferences; publication of educational materials; organisation of on-site visits and walks; development of outreach tools; establishment of synergies between individuals and organisations at local, European and international level.

This publication was made possible with funding from the United Nations Development Programme (UNDP), Action for Cooperation and Trust (ACT) and is part of the Multiperspectivity and Intercultural Dialogue in Education (MIDE) project of the Association for Historical Dialogue and Research (AHDR).

Disclaimer: The views expressed in this publication are those of the authors and do not necessarily represent those of the United Nations or its Member States, UNDP or USAID.

ISBN:

© UNDP-ACT 2013
All rights reserved.
Produced in Cyprus.

Rethinking ~~of~~ Education in Cyprus

Preamble

The Association for Historical Dialogue and Research (AHDR) is a non-governmental, non-profit, multi-communal organisation in Cyprus that was established in 2003. The AHDR envisions a society where dialogue on the issues of history, historiography, history teaching and history learning is welcomed as an integral part of democracy and is considered as a means for the advancement of historical understanding and critical thinking. The AHDR has decided to develop the present policy paper focusing on how it envisions education in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society in Cyprus. The AHDR's paper has been developed through a public consultation driven procedure that involved an open public discussion, as well as a round table discussion with educators, researchers, education specialists and unionists, a process during which all interested individuals and organizations were provided with the opportunity to submit their views and ideas on the issue via various ways including mail, e-mail, and facebook.

① Introduction and Background

1.1 This policy paper arises from the realization that the current system of education in Cyprus has not succeeded

to promote the notion of living in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society¹. So far, this system has been grounded in a divisive way of thinking that is related to the creation and retention of the political problem. Past attempts for educational reform have taught us that the road towards reform has many social and political-related obstacles and that although we have achieved some important developments, there is still a long way to go.

“...the current system of education in Cyprus fails to promote the notion of living in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society”

The present policy paper offers a *framework* for 1.2 teachers, policymakers, parents, teachers, educators, children, young people, and the Cypriot society at large to further develop efforts towards a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society built on the values of human rights, trust, partnership, equality and mutual respect. It contributes to the on-going debate in Cyprus, Europe and around the world on how education enables the development of such values. This policy paper hopes to actively engage educational authorities and organisations in the implementation of policies which take into account the new challenges of living in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society. It also seeks to develop the prospects of a critical educational vision and praxis. Critical education is an education that promotes multiperspectivity, solidarity, social justice, dialogue, and intercultural understanding and prepares children and young people to be critical, responsible and active citizens.

② Towards an education that prepares children and youth to live in a multi-cultural, multi-lingual, multi-faith society in Cyprus:

Our vision

First of all in order to promote an education that prepares children and youth to live in a multi-cultural, multi-lingual and multi-faith

1. This paper focuses primarily on 'formal education' (that is, the structured education and training system that runs from pre-primary and primary through to secondary school and on to higher education). However, many of the ideas and recommendations discussed here also concern 'non-formal' (any planned programme of education designed to improve a range of skills and competences outside the formal educational setting, and throughout lifelong learning) and 'informal' education (the lifelong process whereby every individual acquires attitudes, skills and knowledge from the educational influences and resources in his or her own environment and from daily experience and conversation. See, Council of Europe (2010). *Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education, Recommendation CM/Rec (2010)7 and Explanatory Memorandum*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

society in Cyprus, we should teach children and young people of all cultural groups to be sensitive to human rights, democracy and social justice values and be better skilled for participation in activities that promote these values. A spirit of social justice, as well as a strong bond of solidarity (locally and internationally), are invaluable and essential in order to confront those ideologies and actions that promote one-sidedness, fanaticism, and a selective application of human rights principles. In particular, we envision an education that encourages a critical and self-reflexive understanding of the complexity of our history and avoids the tendency to essentialise ‘culture’ and ‘identity’ in monolithic ways, especially in the context of history teaching. A more holistic educational approach that incorporates the concepts of Human Rights Education, Peace Education, Sustainability/ Environmental Education and Intercultural Education can make an important contribution towards structural, as well as personal change.

“A social justice spirit as well as a strong bond of solidarity are valuable and essential in order to confront those ideologies and actions that promote one-sidedness, fanaticism, and a selective application of human rights principles”

2.2 We envision a democratic education, free of any kind of discrimination, which engages students, teachers and parents of all cultural groups in Cyprus, as active members of society in democratic processes of decision-making in schools. In order to foster a climate of democracy, collaboration, respect, responsibility, dialogue and mutual understanding from an early age, children and young people need to be actively involved in relevant activities, decision-making structures, and school-based and community projects. Through their policies, structures, practices, curricula, teaching methods, and teaching materials, all schools can ensure that children and young people are consciously prepared for living in a multi-cultural, multi-lingual and multi-faith society.

2.3 We envision the use of innovative teaching methods which promote participation, multiperspectivity, empathy, critical thinking,

cooperation, dialogue, active listening, problem-solving inquiry and respect for differences. Children and young people of all cultural groups in Cyprus need to be encouraged to be critical and empathetic thinkers, capable of dealing with conflict in a constructive way, both individually and as members of a group. In addition, non-formal education methodologies should be emphasised as the more appropriate tools to be used in order to comprehend and empathise with the consequences of racism, sexism, and poverty.

2.4

For education in Cyprus to meet the future challenges ahead, teachers and school leaders need to be prepared (through pre-service and in-service training and professional development) to educate children and young people to live in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society. Every staff member needs to be offered opportunities for professional development that takes into consideration their professional needs and interests and enhances their professional autonomy, leadership, and self-confidence. Universities and institutions which have the responsibility for teachers and school leaders' professional development play a key role to play in preparing them to teach, lead, and live in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society. Pre-service and in-service teacher education and training are central to equipping teachers and school leaders with the knowledge, empathy and skills to support learning for students from different backgrounds, irrespective of their gender, sexuality, faith, ethnic, cultural or economic background, or physical and intellectual capacities. Research has identified the need for in-service and future teachers to be offered training in order to identify and manage their own pre-suppositions and stereotypical views (related to ethnicity, gender, religion, appearance, sexuality etc.) of groups and children, either present in their classrooms or in the wider society.

2.5

The AHDR believes that addressing gender issues and gender inequality are central in strengthening inclusive education for all children and young people. Women teachers are usually positioned within the school system based on their expected gender roles and cultural gender stereotypes limiting their opportunities to take on leadership positions within education. From the onset, gender stereotyping and gender discrimination should be identified, challenged and eliminated from school life through appropriately designed pedagogies and curricula. In addition, the full

participation of girls and women in all forms of public and professional life should be promoted to demonstrate not only equality, but to acknowledge that their full participation can contribute to an enriched learning environment and society.

2.6 Eliminating discrimination related to sexual orientation is also paramount in promoting equality amongst teachers and the education sector. LGBT teachers are often discriminated against, if they are publicly open with regards to their sexual orientation. All forms of discrimination or violence based on sexual orientation need to be addressed through relevant policies and awareness raising strategies.

2.7 We envision an education that encourages parent participation in school life and strengthens relationships between the school and the broader community. Parents in the community should be encouraged to voice their opinion and to participate in school life. A positive school climate that includes parents in school activities, the educational process, and the school policy, and takes into consideration the diverse family situations and backgrounds of its students, is essential in promoting a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society. Schools should engage in critical self-reflection of what parental participation means and how certain demands work to include some, and exclude others from school. Schools should also acknowledge the cultural construction of parental participation policies and practices, the practical challenges many non-mainstream underprivileged families face and the different cultural scripts families may share regarding the relationship between families-school.

2.8 New information and communication technologies (ICT) provide, when available and accessible, exciting possibilities to enhance not only teaching and learning processes, but also communication across different cultures. Integrating such technologies into the classroom, provides a rich and powerful resource for teachers and students to promote the values of equality, democracy, social justice and

solidarity in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society. Social media help children and young people, not only within Cyprus but also in Europe and around the world to connect with ‘others’ and learn about different cultures and ideas, thus stimulating language learning and intercultural exchange. Critical media literacy, in particular, is extremely important in promoting the values of a multi-cultural, multi-lingual and multi-faith society in Cyprus.

2.9 Schools have a seminal role to play in perpetuating or breaking the cycle of violence and division in divided societies such as Cyprus. Historically, segregated schools are the norm in divided societies. Although the establishment of integrated schools does not constitute a magic panacea in the route to challenge divisive perspectives, we believe that integrated schools are essential in contributing to the healing of the wounds that afflict Cyprus and easing the path towards a multi-cultural, multi-lingual and multi-faith society.

2.10 We envision an education that promotes life-long learning skills and responds to the social, cultural, economic, political and environmental challenges that Cyprus faces. All of these challenges are inter-related: there can be no solving of historical traumas and division if we do not also tackle racism, sexism, disrespectful treatment of the environment, discrimination on disability grounds and other forms of discrimination. Therefore, a holistic approach needs to be adopted in order to promote the inter-relatedness of human rights issues, as to effectively bring about change. In this respect, education at all levels and of all types, should prepare children and young people to identify and be able to respond to these challenges, effectively and efficiently. This is particularly true with regards to ensuring the sustainable development of Cyprus, the Mediterranean, and the planet. Sustainable development education must be an integral part of formal and informal curricula in all educational institutions in Cyprus.

Guidelines for Policy Implementation

For teachers

3.1 Ensure that history teaching and other school subjects assume a critical, empathetic, and multiperspectival approach and not simply a cultural focus. All stereotyping and discrimination and their intersections (gender, sexuality, ethnicity, class, religion) should be explicitly identified and critically challenged,

not only in theory but also in practice. Teaching methods should systematically emphasize participation, cooperation, problem-solving, dialogue, active listening, critical thinking and respect for differences.

- 3.2** Controversial issues in history teaching should not be avoided, but rather approached from a critical and empathetic lens. There are effective pedagogical strategies that need to be developed in the classroom in order to handle controversial issues with emotional strength, confidence, and capacity. For example, these may include: developing a supportive emotional atmosphere and a trusting, dialogic, and open relationship between teacher and students; being sensitive to students' personal biographies; sharing one's biography and explicitly acknowledging how the teacher and students feel about the issue at hand; emphasizing the importance of teachers and students reflecting critically on their emotions; creating opportunities for teachers and students to gain experience in working with less contentious issues and moving gradually to more controversial ones; recognizing and examining multiple perspectives and interpretations; and finally, using familiar active approaches such as discussion, small groups, and independent learning, as short-cuts into controversy.

- 3.3** The concepts and values of human rights, democracy, solidarity, and social justice should be an integral part of formal, non-formal and informal education. Only in this way, will children and young people be provided with a strong background and framework throughout all of their educational experiences. Schools should develop projects (for example, community outreach projects) that integrate opportunities for learning and enacting these values from an early age in children's lives. Education at all levels—nursery, primary, secondary, tertiary—should provide time and space for projects initiated by students themselves that embody these values, including projects in which students can act as peer-educators or educators of others in society.

For school leaders

- 3.4** In order to maintain and develop democracy, active citizenship and critical thinking amongst citizens, students, teachers and parents need to be included in democratic decision-making processes that contribute to the management and maintenance of the school community. For example, policies on

school rules and sanctions should be a shared responsibility, emphasising restorative sanctions that facilitate inclusion, as well as understanding and empathy, rather than punishment. Furthermore, school procedures and structures should be promoted wherein a student will feel comfortable and trustful to report issues of racist, sexist or any other kind of violence happening within school grounds. In addition, information on such procedures should be made readily available to students, whilst at the same time, students must be made to feel empowered (through the use of pedagogic methods) to speak up, either as victims or bystanders of such violence.

"All stereotyping and discrimination and their intersections should be explicitly identified and critically challenged"

Constructive and non-violent problem-solving methods need to be introduced, discussed and practiced in all aspects of school life. Conflicts (individual and group) need to be taken as points of departure, which offer teaching and learning opportunities that enrich and strengthen a school or a broader community. Instead of looking at a conflict situation in a monolithic way, or merely as a source of inconvenience, conflict needs to be approached as a pedagogical opening that offers constructive (not only destructive) potential, depending on the way it is handled.

For policymakers

3.5 Children and young people should be provided with first hand experiences of other cultures, without falling into the trap of essentialising cultures and identities, so as to increase cultural awareness and promote cultural critique, and therefore enable change. One of the most important intercultural learning experiences is spending time with members of other cultural groups in Cyprus. The AHDR believes that all children and young people in Cyprus should be provided with the opportunity to take part in some sort of exchange while being in education, as numerous studies have shown that this can be crucial in challenging the stereotypes that exist about the 'other'. Furthermore, adequate school time should be allocated in order to sensitize students on issues such as racism and sexism, as well as other forms of discrimination and violence. The Ministry of Education and individual schools should extend their relationships and connections with NGOs working on such issues, which can provide

3.6

direct advice, as well as enriching students' and teachers' pedagogical experience on related issues.

- 3.7** A more effective public relations strategy should be developed to promote integrated schools amongst parents who opt for this choice. A funding scheme to support the creation of integrated schools (for example, the European Union) should be pursued.

- 3.8** New information and communication technologies (ICT) and social media should be integrated in all aspects of education life—teaching, teacher training, development programs, curricula, and education institutions' infrastructure—cultivating skills and tools of critical media literacy and critical language awareness.

- 3.9** Learning each other's language (for example, Greek and Turkish) from an early age, but also as teachers, is fundamental in getting to know the 'other' and breaking the barriers and stereotypes that often prevent respect and understanding of the 'other'. At the same time, offering opportunities for teachers (and children) to learn additional languages, particularly those that are prevalent in Cyprus (Arabic, Russian, Georgian, Romanian) and placing them in schools where they are mostly needed, will positively influence newly-arrived children's adjustment to Cyprus. In addition, strengthening existing policies on intercultural education, particularly in relation to migrant students, is necessary.

For teacher educators

- 3.10** Although teachers and school leaders' professional development alone will not adequately address the complexity of the situation, it is still important to provide professional development opportunities that help teachers and school leaders critically reflect on emotional, epistemological and other challenges associated with conflicts in Cyprus and elsewhere, including how a culture of war and violence is constructed and its traumatic consequences. Unless there is professional development programme in place that creates space for teachers

and school leaders to engage in painful personal legacies of the past, no transformative pedagogies have much chance of succeeding. Teachers should also be asked/allowed to be involved/participate in the designing of their own professional development. Further research and development efforts can clarify the content and structure of effective professional development, which take into consideration the emotional legacies of the past and the vision of educating our children and young people to live in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society.

Conclusion

(4)

In re-thinking education in Cyprus, the AHDR firmly believes that to be able to tackle new challenges and to take advantage of the opportunities that arise, a new and clear vision is needed. The AHDR proposes a holistic view to education, in which goals of peace education, human rights education, intercultural education, critical education, and environmental education are integrated, in order to prepare school leaders, teachers, parents, children and young people to live in a multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society in Cyprus. The AHDR acknowledges that such goals need to be endorsed and supported by a broader social and political vision for change, whilst at the same time fuelling a broader social and political vision for change—indeed this document is a manifestation of the latter. Provided that the actions proposed here are applied, school leaders, teachers, parents, children and young people will greatly benefit from the new educational vision and praxis that will be developed.

"The AHDR proposes a holistic view to education, in which goals of peace education, human rights education, intercultural education, critical education, and environmental education are integrated"

A multi-cultural, multi-lingual, and multi-faith society in Cyprus—with its challenges and its opportunities—is neither a utopian vision, nor a frightening prospect. It is an aspiration that can be fulfilled effectively, if a new educational and social vision is developed. The AHDR strongly believes that there is an urgent need for this new vision to become a reality.

Kıbrıs'ta Eğitimi Yeniden Düşünmek

Önsöz

Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği 2003 yılında Kıbrıs'ta kurulmuş kar amacı gütmeyen, çok toplumlu bir sivil toplum kuruluşudur. Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği, tarih, tarih yazıcılığı, tarih öğretimi ve öğrenimi gibi alanları toplumda, demokrasinin ayrılmaz bir parçası olarak diyaloğun ve tarih anlayışı ile eleştirel düşünmenin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek araçlar olarak görmektedir. Bu yaklaşımla, Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir Kıbrıs toplumunda nasıl bir eğitim öngördüğü konusuyla ilgili bu politika önerisi belgesinin geliştirilmesini planlamıştır. Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği'nin bu politika önerisi belgesi; eğitimciler, araştırmacılar, uzmanlar ile sendikacıların katılımıyla gerçekleştirilen bir yuvarlak masa tartışması, bunun öncesinde halka açık bir müzakere ve ilgili tüm bireylerin veya kuruluşların görüşlerini ve fikirlerini yollayabilecekleri bir iletişim ağını (örneğin posta, e-posta, facebook, vb.) da kapsayan halka açık, katılımcı bir prosedürle geliştirilmiştir.

1 Giriş ve Arka Plan

1.1 Bu politika belgesi, Kıbrıs'taki mevcut eğitim sisteminin çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplumda yaşayabilme fikrini öne

cıkarmadığı ve desteklemediğinin farkındalığı sonrası ortaya çıkmıştır¹. Bugüne dek, bu sistem, politik sorunun doğuşu ve sürdürülmesi ile ilişkili olan ayrımcı düşünce yapısını desteklemiştir. Eğitimle ilgili önceki reform girişimleri, toplumlarımızda eğitimde değişimin birçok toplumsal ve siyasi engellerle karşılaşğını göstermiş ve bir takım önemli başarılar elde edilmiş olsa da hala daha yapılacak çok şey olduğunu hatırlatmıştır.

“... Kıbrıs'taki mevcut eğitim sisteminin çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplumda yaşayabilme fikrini öne çıkarmadığı ve desteklemediğinin farkındalığı sonrası ortaya çıkmıştır”

1.2

Bu politika önerisi eğitimcile, politika belirleyicilerine, ailelere, çocuklara, gençlere ve genel olarak tüm Kıbrıs'lılara; insan hakları, güven, ortaklık, eşitlik ve karşılıklı saygı gibi değerlere dayalı çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplum modeli geliştirmeye yönelik bir çerçeve sunar. Bu belge, Kıbrıs, Avrupa ve dünyanın dört bir yanında sürdürülmemekte olan müzakerelerde bu değerlerin geliştirilmesine eğitim yoluyla katkı koyar. Bu politika belgesi, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı toplumda yaşamın getirdiği yeni zorlukları da hesaba katan eğitim politikalarının yürürlüğe konulmasında, yerel otoriteler ve kuruluşları bu hedefte buluşturmayı ve önemli eğitim vizyonlarının geleceğini bu doğrultuda şekillendirmeyi hedefler. Eleştirel eğitim, çoklubaklışıcıları, dostluk, sosyal adalet, diyalog ve kültürlerarası anlayışı teşvik ederken, bununla birlikte çocukların barışçıl, eleştirel ve paylaşılan bir toplum yaşamına hazırlamayı hedefler.

2

Kıbrıs'ta çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir eğitime doğru: Vizyonumuz

2.1

Öncelikle, Kıbrıs'ta eğitimde çok kültürlüğü, çok dilliliği ve çok inançlığını teşvik edebilmek için, tüm etno-kültürel gruplardan çocuk ve gençleri, insan hakları, demokrasi ve sosyal

1. Bu belge özellikle 'resmi eğitime' (ana okuldan başlayarak orta ve yüksek eğitime kadar uzanan yapısal eğitim ve öğrenim sistemi) odaklımaktadır. Fakat, burada savunulan birçok görüş ve öneriler, ayrıca 'gayri resmi eğitimi' (resmi eğitim dışarısında kalan ve yaşam boyu eğitim boyunca, bilgi, beceri ve yetenekleri geliştirmeyi amaçlayan planlanmış eğitim ve öğrenimlerin tümü) ve 'informal eğitimi' de (yaşam boyu eğitim süreçleri boyunca, her bireyin eğitim süreçleri, çevresel kaynaklar, günlük deneyimler ile konușmaların etkisi altında kalarak edindiği tüm bilgi ve beceriler. Bakınız, Avrupa Konseyi (2010). *Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education, Recommendation CM/Rec (2010) and Explanatory Memorandum*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.) ilgilendirmektedir.

adalet değerlerine duyarlı olmaya ve bu değerleri teşvik eden faaliyetlere katılmaya daha yatkın olmaya hazırlamamız gerekmektedir. Sosyal adalet ruhu ve güçlü bir dayanışma bağı (yerel ve uluslararası), tek yanlışlık, fanatiklik ve insan hakları ilkelerinin uygulanmasında çifte standartlılığı teşvik eden ideoloji ve eylemlere karşı mücadelede değerli ve gereklidir. Özellikle tarihimizin karmaşıklığını eleştirel ve sorgulayıcı bir anlayışla algılamayı teşvik eden ve özellikle tarih öğretiminde monolitik yollarla ‘kimlik’ ile ‘kültür’e özczü yaklaşan anlayışlardan sakınan bir eğitimi hayal ediyoruz. İnsan hakları eğitimi, barış eğitimi ve kültürlerarası eğitim gibi kavramları içeren daha bütüncül bir eğitim, hem yapısal hem de kişisel değişimde daha fazla katkı yapabilir.

“Sosyal adalet ruhu ve güçlü bir dayanışma bağı (yerel ve uluslararası), tek yanlışlık, fanatiklik ve insan hakları ilkelerinin uygulanmasında çifte standartlılığı teşvik eden ideoloji ve eylemlere karşı mücadelede değerli ve gereklidir”

2.2 Demokratik ve ayrımcılıktan arındırılmış, Kıbrıs’ın bütün etnik ve kültürel gruplarından öğrenciler, öğretmenler ve ailelerin okullardaki karar alma süreçlerine dâhil edildiği demokratik bir eğitim hedeflemektedir. Demokrasi, işbirliği, saygı, sorumluluk, diyalog ve karşılıklı anlayış kültürü geliştirebilmek adına, erken yaşlardan itibaren, çocukların ve gençlerin ilgili faaliyetlere, karar alma yapılarına, okul ve toplum tabanlı projelere dâhil edilmeleri gerekmektedir. Tüm okullar, politikaları, yapıları, uygulamaları, eğitim programları ile, yöntemleri ve eğitim materyalleri yoluyla çocuklar ile gençler çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplum yaşamına hazırlayabilir.

2.3 Katılımcılık, çoklu bakışaçılırı, empati, eleştirel düşünme, dayanışma, diyalog, sorun çözme ve farklılıklara saygıyı teşvik eden yenilikçi eğitim yöntemlerinin kullanılmasını

hedeflemektedir. Kıbrıs’ın tüm etno- kültürel gruplarından çocuklar ve gençler, hem bireysel hem de grup ortamında, ihtilaflarla yapıcı şekilde başa çıkabilen, eleştirel ve empati kurabilen düşünürler olabilmeleri için teşvik edilmelidirler. Ayrıca, örgün olmayan (yaygın) eğitim yöntemleri, ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı ve fakirliğin sonuçlarını daha etkin anlayabilmek ve empati kurabilmek için uygun araçlar olarak vurgulanmalıdır.

2.4

Kıbrıs’ta eğitimin gelecekteki zorlukların üstesinden gelebilmesi için, öğretmenler ve okul idarecilerine – çocukları ve gençleri, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplumda yaşamaya hazırlayabilecek donanım –hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler ile profesyonel gelişim araçları yoluyla sağlanmalıdır. Her çalışana, kendi profesyonel ihtiyaç ve ilgi alanlarını dikkate alan, profesyonel yetkinliklerini, liderlik vasıflarını ve özgüvenlerini geliştiren profesyonel gelişim programlarına katılım şansı sunulmalıdır. Öğretmen ve okul idarecilerinin profesyonel gelişiminde sorumluluk sahibi olan üniversiteler ve enstitüler, onları çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplumda öğretmeye, yönetmeye ve yaşamaya hazırlamada kilit rol oynar. Hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitimleri, öğretmenleri ve okul idarecilerini, cinsiyet cinsel yönelim, inanç, etnik köken, kültürel ve ekonomik geçmiş ayrimı yapmadan veya fiziksel ve entelektüel kapasitelerine baksızın değişik geçmişlerden gelen öğrencilerden öğrenmeyi destekleyecek bilgi, empati ve yeteneklerle donatmalıdır. Yapılan araştırmalara göre, sınıfı veya daha geniş olarak toplumdaki değişik etnik gruplar, cinsiyet, inanç, dış görünüm ve cinsel yönelimlerle ilgili önyargı ve varsayımları belirlemek ve kontrol altına almakta, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin rolü büyektür.

2.5

TDAD'a göre, eğitimde toplumsal cinsiyet konuları ve eşitsizliklerine değinmek, tüm çocuklar ile gençleri kucaklayıcı ve kapsayıcı bir eğitimi güçlendirmede önem arz etmektedir. Kadın öğretmenler genellikle kendilerinden beklenen kalıplaşmış cinsiyet rollerine göre okul sisteminde konumlandırıldıklarından liderlik pozisyonlarından yoğunlukla dışlanmaktadır. En başta, uygun şekilde düzenlenmiş pedagojiler ve müfredat kullanılarak, cinsiyetçi önyargılar, ayrımcılık ve bunlarla ilgili şiddet belirlenerek, okul yaşamından çıkarılmalıdır. Kız çocukların ve kadınların, kamusal ve profesyonel yaşama tümüyle katılımları sadece eşitlik için değil

zenginleştirilmiş bir öğrenme ortamı için de teşvik edilmelidir.

- 2.6** Cinsel yönelime bağlı ayrımcılığı bertaraf etmek de öğretmenler arasında ve eğitim sektöründe eşitliği sağlamak için üstün bir adımdır. Eğer cinsel yönelimleriyle ilgili açıklısalar, LGBT (Lezbiyen, Gey, Bisexuel, Transseksüel) öğretmenler sık sık ayrımcılığa uğramaktadır. Cinsel yönelime bağlı tüm ayrımcılıklar ve şiddet konuya uygun politikalarca ve farkındalık çalışmalarıyla ele alınmalıdır.

- 2.7** Okul yaşamına aile katılımının desteklendiği ve okul ile geniş bağlamda toplum (örneğin şehir, ülke ve dünya) arasındaki bağların güçlendiği bir eğitim hedeflemektedir. Aileler, fikirlerini söylemeye ve okul hayatına katılmaya teşvik edilmelidirler. Aileleri okul faaliyetlerine, eğitim süreçlerine, okul politikalarına dâhil eden ve öğrencilerin farklı aile durum ve geçmişlerini dikkate alan olumlu okul ortamları, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı toplumun gelişmesini teşvik etmek için gereklidir. Okullar, ailelerin katılımının ne anlamına geldiği ve bazları kucaklanırken, bazlarının dışlanışında ailelerden gelen bazı taleplerin ne şekilde rol oynadığı konularında özeleştiri yapmalıdır. Okullar ayrıca, ailelerin katılımını sağlamaya yönelik politikaları ile faaliyetlerini kültürel yapısı farklı ve genel toplumun parçası olmayan ailelerin yaşadığı günlük zorlukları takdir etmeli ve değişik kültürlerdeki ailelerin de aile ile okul arasındaki ilişkiyi paylaşmalarını kabullenmelidir.

- 2.8** Yeni bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT), çalışır ve ulaşılır olduklarında, sadece öğretme ve öğrenme süreçlerini değil, aynı zamanda kültürler arası iletişimini geliştirmede heyecan verici olanaklar sunar. Bu gibi teknoloji olanaklarını sınıflara sağlamak, öğretmen ve öğrencilere, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı toplumlarda, eşitlik, demokrasi, sosyal adalet ve kardeşlik bağlarını teşvik etmek için eşsiz zenginlikte bir kaynak sunmaktadır. Sosyal medya, çocuklara ve gençlere, sadece Kıbrıs içerisinde değil, Avrupa ve Dünya'daki farklı kültürlerden ve fikir gruplarından gelen diğer kimselerden öğrenme fırsatı sağlamakta, böylece dil öğrenimi ile kültürler arası diyalogu geliştirme açısından önem taşımaktadır. Eleştirel medya okuryazarlığı, Kıbrıs'ta çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplumun değerini teşvik etmek açısından önem arz etmektedir.

Okullar, Kıbrıs'taki bölünmüş toplumlar arasında süregelen ayrılık ve şiddet döngülerini kırımada geleceği belirleyebilecek önmede rol oynamaktadır. Tarihsel olarak, bölünmüş ülkelerde etnik temelde ayrılmış okullar olgusu bir norm olarak kabul edilmektedir.

'Birleştirilmiş okullar' – normalde ayrı eğitilen çocukların beraber eğitildikleri - modeliyle barış kültürü odaklı eğitim modeli sağlanabilir. Her ne kadar da, bölünmüş toplumlarda birleştirilmiş okullar modeli her derde deva bir araç olmasa da, Kıbrıs'taki yaraların sarılması, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı toplum yaratılmasında büyük katkı sağlayabilecek niteliktedir. Bu görüş, şu anda beraber eğitilen farklı öğrenci gruplarının yüksek derecedeki ayıralarını belirleyen araştırmalarca da desteklenmektedir.

Bizler, yaşam boyu eğitim becerilerini teşvik eden, Kıbrıs'ın karşılaşmakta olduğu sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve çevresel zorluklara karşılık veren bir eğitim hedeflemektedir. Tüm bu zorluklar aslında birbiri ile bağlantılıdır: eğer ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı, çevreye saygısızca davranış, engellilere yapılan ayrımcılıklar ve benzeri konuların üzerine gidilmezse, tarihsel travmalar ve bölgeler çözümlenemez. Büyütsel bir eğilim ile değişimini tetikleyecek olan insan hakları teşvik edilmelidir. Bu bağlamda, tüm kademelerde ve şekillerdeki eğitim, çocuklar ve gençleri bu zorluklarla karşılaşmaya hazırlamalıdır. Bu, özellikle Kıbrıs'ın, Akdeniz'in ve gezegezin sürdürülebilir gelişiminin sağlanması bakımından doğrudur. Sürdürülebilir bir gelişim eğitimi, Kıbrıs'taki tüm eğitim kurumlarının örgün ve örgün olmayan eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

2.9

Politikaların Uygulama Rehberi

(3)

Öğretmenler için

3.1

Tarih eğitimi ile diğer eğitim alanlarının, sadece etnik-kültürel endekslili olmak yerine eleştirel, empati kurabilen ve çok klubakıçılı yaklaşımıları barındırmaları sağlanmalıdır. Tüm önyargı, ayrımcılık ve bunların kesişenleri (cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, sınıf, din vb.) özellikle tanımlanmalı, teorik ve pratik olarak da eleştirel şekilde sorgulanmalıdır. Öğretme yöntemleri sistematik olarak katılımı, dayanışmayı, sorun-çözebilmeyi, diyalogu, eleştirel düşünebilmeyi ve farklılıklara saygıyı vurgulamalıdır.

Tarih öğretiminde tartışmalı meselelerden kaçınılmamalı, bilakis meseleler, eleştiri ve empati gözlüğü takılarak ele alınmalıdır. Tartışmalı meselelerin üstesinden, duygusal

3.2

güç, güven ve kapasite kullanarak gelebilen etkili pedagojik stratejiler mevcut olup sınıf ortamında geliştirilmelidir. Örneğin, destekleyici duygusal ortam geliştirilmesi ve öğretmen ile öğrenci arasında güven, diyalog ve açık ilişki oluşturulması; öğrencilerin geçmişlerine saygılı olunması; birinin geçmişini paylaşılırken, bahsi geçen konu hakkında öğretmenin ve öğrencinin nasıl hissettiğini dikkate alınması; öğretmen ve öğrencilerin kendi duyguları üzerinde eleştirel yaklaşımının önemini vurgulanması; öğretmen ve öğrencilere öncelikle daha az tartışmalı olan meseleler üzerinde çalışma olağanı sunularak elde edilen deneyimle zaman içerisinde tartışmalı konulara geçilmesi; çokluk bakışaçıklarını ve değerlendirmeleri kabul ederek incelemek ve son olarak, tartışma, küçük gruplar oluşturma ve bağımsız öğrenme gibi tanık aktif yaklaşımın çatışmalı konuları ele almak için kullanılması sayılabilir.

3.3 İnsan hakları, demokrasi, dayanışma ve sosyal adalet kavram ve değerleri, formal, örgün olmayan ve enformel eğitimin ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Ancak bu şekilde, çocuklar ve gençler, eğitim deneyimlerinin tümünde güçlü bir geçmiş ve çerçeveye edinebileceklerdir. Okullar, öğrenme fırsatlarını ve bu değerlerin gelişimini küçük yaştan çocukların hayatlarına dahil eden projeler geliştirmelidirler (topluma ulaşım projeleri gibi). Her seviyedeki eğitim – ana okul, ilkokul, orta eğitim ve üniversite - küçük yaştan itibaren öğrencilerin bu değerleri topluma öğretme içerikli ve kendilerinin eğitimci rolünde geliştirdikleri projelere zaman ayırip, imkân vermelidir.

“Tüm önyargı, ayrımcılık ve bunların kesişenleri (cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, sınıf, din vb.) özellikle tanımlanmalı, teorik ve pratik olarak da eleştirel şekilde sorgulanmalıdır”

Okul idarecileri için

Demokrasiyi korumak ve geliştirmek, aktif vatandaşlık ve çocuklarla gençlerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için, okul idarecileri öğrenciler, öğretmenler ve aileleri okul yönetim ve idaresine katkı yapan demokratik karar verme süreçlerine dahil etmelidirler. Örnek olarak, okul kuralları ve cezaları ile ilgili yönetmelikler paylaşılan sorumluluklar olmalı, ceza yerine katılımcılık yanında anlama ve empati kurmayı da içeren düzeltici yaptırımları öne çıkarmalıdır. Ayrıca, bir öğrencininırkçılık, cinsel ayrımcılık veya okulda gerçekleşen benzeri şiddet olaylarını bildirirken rahat ve güvenebilir hissedebileceği okul prosedürleri ve yapıları teşvik edilmelidir. Bu tip prosedürler hakkındaki bilgilendirmeler öğrencilere sunulmalı ve öğrenciler pedagojik yöntemler kullanılarak bu şiddet durumlarında mağdur veya görgü tanıtı olmak yerine, konuşmaları yönünde güçlendirilmelidirler.

3.4

Yapıcı ve şiddet içermeyen sorun çözme yöntemleri geliştirilmeli, tartışılmalı ve okul hayatının her alanında uygulanmalıdır. İhtilaflar (bireysel veya grup) başlangıç ve hareket noktaları olarak kabul edilerek, okul veya daha geniş toplumu güçlendirici öğretim ve öğrenme fırsatları olarak değerlendirilmelidirler. İhtilaf durumlarına, genelde aynı veya rahatsızlık verici hadiseler olarak bakmak yerine, pedagojik açılımlarla yaklaşıldıklarında yapıcı (yıkıcı yerine) olabilme potansiyeline sahip olarak bakılmalıdır.

3.5

Yasa yapıcılar için

Çocuklar ve gençler diğer kültürlerin deneyimini birinci elden edinmeli, fakat bunu yaparken kültür ve kimliği tek değerlendirme aracı olarak kullanma tuzağına düşmemeli, kültür bilincini artırarak eleştirel kültür teşvik etmeli ve dolayısıyla değişime olanak sağlanmalıdır. Kültürlerarası öğrenme deneyimlerinden en önemli olanları arasında Kıbrıs'taki etnik ve kültürel gruplarla vakit geçirme yer almaktadır. TDAD'e göre, eğitim evrelerinden geçmekte olan her çocuğun bu tip bir alışveriş deneyimi yaşaması, yapılan birçok araştırmaya göre 'diğer' tarafın anlaşılması ortaya çıkan önyargıları yenmeye etki sahibidir. Buna ek olarak, öğrencileri,ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı ve benzeri ayrımcılık ile şiddet konularında daha duyarlı yapabilmek adına yeterli ders saatı ayırmalıdır gerekmektedir. Eğitim Bakanlığı ve okullar, bu konularda çalışmalar yapan ve katkı sağlayarak öğrencilerle öğretmenlerin pedagojik deneyimlerini zenginştirebilecek STÖ'leriyle olan bağlarını genişletmeli ve sağlamlaştırmalıdır.

3.6

3.7 Daha açık bir halkla ilişkiler stratejisi geliştirilerek, entegre okullara çocukların göndermek istemeyen ailelerde bu alanda bilinç yaratılmalıdır. Entegre okulların yaratılmasını destekleyecek finansman olanakları (örneğin AB) yaratılmalıdır.

3.8 Yeni bilgi ve bilişim teknolojileri (ICT) ve sosyal medya, eğitim hayatının her alanına entegre edilmeli – öğretme, öğretmenlerin eğitilmesi ve gelişim programları, müfredat ve eğitim kurumlarının altyapısı – böylece, becerileri, eleştirel medya okuyuculuğu ve eleştirel dil farkındalığını geliştirmelidir.

3.9 Küçük yaştardan itibaren ve hatta öğretmenler olarak, birbirinin dilini öğrenmek (örnek olarak Yunanca ve Türkçe), ‘öteki’ni tanıyabilmeme, ‘öteki’ye duyulan saygı ve anlayışı engelleyen bariyer ve önyargının yıkılmasında büyük önem taşır. Aynı zamanda, öğretmenlere (ve çocuklara) dil öğrenme şansı sunulması ve bunlara Kıbrıs’ta kullanımı bulunan dillerin (Arapça, Rusça, Gürcüce, Rumence vb.) de eklenmesi, Kıbrıs'a yeni gelmiş çocukların buraya ayak uydurmalarına olumlu katkı yapabilecektir. Buna ek olarak, kültürlerarası eğitimde göçmen öğrencilerle ilgili yasaların güçlendirilmesi de gereklidir.

Öğretmen eğitimcileri için

3.10 Her ne kadar, sadece öğretmen ve okul idarecilerinin profesyonel gelişimi, durumun karmaşıklığını çözemeyecek olsa da, profesyonel eğitim deneyimleri sağlayarak, öğretmen ve okul idarecilerinin, Kıbrıs ve dünyanın diğer ülkelerindeki çatışmalarla bağlantılı olarak, savaş ve şiddet kültürünün nasıl inşa edildiğinin ve bunların sarsıcı sonuçlarının neden olduğu duygusal, epistemolojik ve diğer zorluklara eleştirel bakımlarına yardımcı olacaktır. Öğretmen ve okul idarecilerine yönelik geçmişin acı bireysel kalıntılarıyla etkileşime girebilmek için hareket alanı yaratan profesyonel gelişim programları olmazsa, hiçbir dönüştürücü pedagojinin başarıyı yakalayabilme şansı yoktur. Öğretmenlere de, kendi profesyonel gelişimlerinin tasarılanması sürecine katılma şansı sunulmalıdır. Daha detaylı araştırma ve gelişim çalışmaları, geçmişin duygusal izlerini hesaba katan ve çocuklar ile gençlerin çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir toplumda yaşayabilmelerini sağlayacak bir eğitim vizyonunu dikkate alan bir profesyonel gelişim programının içeriğini ve yapısını netleştirecektir.

Sonuç

Kıbrıs'taki eğitimi yeniden düşünürken, TDAD, yeni zorlukların aşılabilmesi ve fırsatların avantaja dönüştürilebilmesi için, yeni ve anlaşılmış bir vizyona ihtiyaç duyulduğuna güvenli bir şekilde inanmaktadır. TDAD, eğitim sistemine hedefleri barış eğitimi, insan hakları eğitimi, kültürlerarası eğitim, sorgulayıcı eğitim, çevre eğitimi ve benzeri eğitim konuları olan bütüncül bir bakış açısını önermeye ve bunların sisteme entegre edilerek, okul idarecileri, öğretmenler, aileler, çocuklar ve gençlerin, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir Kıbrıs toplumuna hazırlanmalarını öngörmektedir. TDAD bu hedeflerin değişim için daha geniş bir sosyal ve politik vizyon tarafından benimsenmesi ve desteklenmesi gerekliliğini kabul etmekte, aynı zamanda değişim için daha geniş bir sosyal ve politik vizyonu desteklemektedir. Aslında bu belge, ikinci hususun manifestosu olarak da algılanabilir. Belgede öngörülenlerin uygulanması sonrası, ortaya çıkacak olan yeni eğitim vizyonu ve düşünce yapısından, okul yönetimleri, öğretmenler, aileler, çocuklar ve gençler önemli kazanımlar elde edeceklerdir.

“TDAD, eğitim sistemine hedefleri barış eğitimi, insan hakları eğitimi, kültürlerarası eğitim, sorgulayıcı eğitim, çevre eğitimi ve benzeri eğitim konuları olan bütüncül bir bakış açısını önermeye ve bunların sisteme entegre edilerek, okul idarecileri, öğretmenler, aileler, çocuklar ve gençlerin, çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir Kıbrıs toplumuna hazırlanmalarını öngörmektedir”

Kıbrıs'ta çok kültürlü, çok dilli ve çok inançlı toplum – zorlukları ve fırsatları ile birlikte – ne ütopyacı bir vizyon, ne de korkutucu bir reçetedir. Yeni bir eğitim sistemi ve sosyal vizyon gelişimi sonucunda, gerçekleşmesi mümkün olan bir hedefdir. TDAD, bu vizyonun gerçeğe dönüşmesi için acil gereksinim olduğu fikrindedir.

Διαφοροποιώντας την αντίληψή μας για την Παιδεία στην Κύπρο

Προοίμιο

Ο Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας (ΟΙΔΕ) είναι ένας μη κυβερνητικός, μη κερδοσκοπικός, πολυκοινοτικός οργανισμός ο οποίος ιδρύθηκε και λειτουργεί στην Κύπρο από το 2003. Ο ΟΙΔΕ προσβλέπει σε μια κοινωνία στα πλαίσια της οποίας ο διάλογος γύρω από τα θέματα της ιστορίας, της ιστοριογραφίας και της διδακτικής της ιστορίας, ενθαρρύνεται, ως αναπόσπαστο μέρος της δημοκρατίας, και γίνεται αποδεχτός, ως μέσο προαγωγής της ιστορικής κατανόησης και της κριτικής σκέψης. Ο ΟΙΔΕ έλαβε απόφαση να αναπτύξει το παρόν κείμενο πολιτικής σε σχέση με τον τρόπο που οραματίζεται την εκπαίδευση σε μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και ψηφιακά πλουραλιστική κοινωνία στην Κύπρο. Το κείμενο πολιτικής

του ΟΙΔΕ αναπτύχθηκε στα πλαίσια δημόσιας διαβούλευσης η οποία περιλάμβανε μια δημόσια συζήτηση ανοιχτή στο κοινό, μια συζήτηση στρογγυλής τράπεζας, όπου συμμετείχαν εκπαιδευτικοί, ερευνητές, εμπειρογνώμονες της εκπαίδευσης και μια επικοινωνιακή στρατηγική στην οποία όλοι οι ενδιαφερόμενοι – άτομα και οργανώσεις – είχαν την ευκαιρία να στείλουν τις απόψεις και τις ιδέες τους για το θέμα μέσω διαφόρων μέσων, συμπεριλαμβανομένων ταχυδρομείου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και facebook.

Εισαγωγή και Πλαίσιο Εργασίας

1
1.1

Το κείμενο πολιτικής αναδύεται μέσα από την αναγνώριση ότι το παρόν σύστημα εκπαίδευσης στην Κύπρο αδυνατεί να προωθήσει τη διαβίωση στα πλαίσια μιας πολυπολιτισμικής, γλωσσικά και ψηφιακά πλουραλιστικής κοινωνίας¹. Μέχρι σήμερα το σύστημα αυτό εδράζεται σε ένα διαιρετικό τρόπο σκέψης ο οποίος σχετίζεται με τη δημιουργία και τη διατήρηση του πολιτικού προβλήματος. Προηγούμενες απόπειρες εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων μάς έχουν διδάξει ότι στην πορεία της μεταρρύθμισης παρεμβάλλονται πολλά κοινωνικά και πολιτικά εμπόδια και παρά το ότι έχουν σημειωθεί σημαντικά βήματα προς τα εμπρός, υπάρχουν ακόμη πολλά που θα πρέπει να γίνουν.

1.2

Το συγκεκριμένο κείμενο πολιτικής προσφέρει στους εκπαιδευτικούς, τους διαμορφωτές πολιτικής, τους γονείς, τα παιδιά και τους νέους και, ευρύτερα, στην κυπριακή κοινωνία, ένα πλαίσιο προκειμένου να αναπτύξουν περαιτέρω τις προσπάθειές τους προς την κατεύθυνση μιας πολυπολιτισμικής γλωσσικά και ψηφιακά πλουραλιστικής κοινωνίας, όμοια με την παραπάνω περιβάλλοντα, της εμπιστοσύνης, της

* 2. Το κείμενο αυτό εστιάζει κυρίως στην «τυπική εκπαίδευση» (το δομημένο εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο καλύπτει την προδημοτική, τη δημοτική, τη μέση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση). Ωστόσο πολλές από τις ιδέες και εισηγήσεις οι οποίες συζητούνται εδώ αναφέρονται και στη «μη τυπική εκπαίδευση» (κάθε σχεδιασμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο αποβλέπει στη βελτίωση ενός εύρους δεξιοτήτων και ικανοτήτων εκτός του πλαισίου της τυπικής εκπαίδευσης και διαμέσου της δια βίου μάθησης) και την «άτυπη εκπαίδευση» (τη δια βίου διαδικασία μάθησης μέσα από την οποία κάθε άτομο αποκτά στάσεις, δεξιότητες και γνώσεις μέσα από τις εκπαιδευτικές πηγές και επιτροφές που βρίσκονται στο περιβάλλον του και μέσα από την καθημερινή εμπειρία και συζήτηση). Για περισσότερα δες Council of Europe (2010). *Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education, Recommendation CM/Rec(2010)7 and Explanatory Memorandum*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

συνεργασίας, της ισότητας και του αμοιβαίου σεβασμού. Συνεισφέρει στο διάλογο που βρίσκεται σε εξέλιξη, στην Κύπρο, την Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο, γύρω από το πώς η παιδεία μπορεί να συνεισφέρει στην ανάπτυξη αυτών των αξιών. Το παρόν κείμενο πολιτικής φιλοδοξεί να εμπλέξει ενεργά τοπικές αρχές και οργανισμούς στην εφαρμογή εκπαιδευτικών πολιτικών οι οποίες να λαμβάνουν υπόψη τις νέες προκλήσεις μιας πολυπολιτισμικής, γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστικής κοινωνίας και αναπτύσσει τις προοπτικές ενός κριτικού εκπαιδευτικού οράματος και πράξης. Κριτική παιδεία είναι η παιδεία η οποία προωθεί την πολυπολιτισμικότητα, την αλληλεγγύη, την κοινωνική δικαιοσύνη, το διάλογο και τη διαπολιτισμική κατανόηση και η οποία προετοιμάζει τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους να είναι κριτικοί, υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες.

“...το παρόν σύστημα εκπαίδευσης στην Κύπρο αδυνατεί να προωθήσει τη διαβίωση στα πλαίσια μιας πολυπολιτισμικής, γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστικής κοινωνίας”

② Διαμορφώνοντας μια παιδεία που θα προετοιμάζει τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους για μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία στην Κύπρο: Το όραμά μας

2.1 Για να προωθήσουμε μια παιδεία που θα προετοιμάζει τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους για μια πολυπολιτισμική, γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία στην Κύπρο θα πρέπει, πρώτα απ' όλα, να διδάξουμε στα παιδιά και τους νέους ανθρώπους όλων των εθνο-πολιτιστικών ομάδων, να έχουν ευαισθησία στις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης και να διαμορφώσουν δεξιότητες για να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που προωθούν αυτές τις αξίες. Ένα πνεύμα διαποτισμένο με τις αξίες της δημοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και ισχυροί δεσμοί αλληλεγγύης (σε τοπικό και διεθνές επίπεδο), είναι απαραίτητα

στοιχεία για να αντιμετωπιστούν εκείνες οι ιδεολογίες και δράσεις οι οποίες προωθούν τις μονόπλευρες τοποθετήσεις, το φανατισμό και την επιλεκτική εφαρμογή των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα, οραματίζόμαστε μια παιδεία η οποία ενθαρρύνει την κριτική και αναστοχαστική κατανόηση της πολυπλοκότητας της ιστορίας μας και αποφεύγει τις ουσιοκρατικές αναγνώσεις της «κουλτούρας» και της «ταυτότητας» μέσα από μονολιθικές προσεγγίσεις. Μια πιο ολιστική εκπαιδευτική προσέγγιση η οποία θα ενσωματώνει τις έννοιες της Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, την Εκπαίδευση για την Ειρήνη, την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη/ Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην αλλαγή σε δομικό αλλά και προσωπικό επίπεδο.

Θ Θ Θ Θ Θ

2.2 Οραματίζόμαστε μια δημοκρατική παιδεία, απαλλαγμένη από δυσμενείς διακρίσεις η οποία θα εμπλέκει τους μαθητές και τις μαθήτριες, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς όλων των πολιτιστικών ομάδων στην Κύπρο, ως ενεργούς πολίτες, σε δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα σχολεία. Τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να εμπλέκονται ενεργά σε σχετικές δραστηριότητες λήψης αποφάσεων και δράσεις στο επίπεδο του σχολείου και της κοινότητας, με στόχο την ενίσχυση ενός κλίματος δημοκρατίας, συνεργασίας, σεβασμού, υπευθυνότητας και αμοιβαίας κατανόησης από μικρή ηλικία. Όλα τα σχολεία θα πρέπει να διασφαλίζουν μέσα από τις πολιτικές, τις δομές, τις πρακτικές, τα αναλυτικά τους προγράμματα, τις παιδαγωγικές μεθόδους και το εκπαιδευτικό υλικό, ότι τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι προετοιμάζονται συνειδητά για να ζήσουν σε μια πολυπολιτισμική, γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία.

★ Δ ★ ★ ★

2.3 Οραματίζόμαστε τη χρήση καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας που προωθούν τη συμμετοχικότητα, την πολυπρισματικότητα, την ενσυναίσθηση, την κριτική σκέψη, τη συνεργασία, το διάλογο, τον ενεργό ακροατή, την επίλυση προβλημάτων και το σεβασμό στη διαφορετικότητα. Τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι όλων των κοινοτήτων της Κύπρου θα πρέπει να ενθαρρύνονται να είναι κριτικοί και στοχαστές που να διαθέτουν ενσυναίσθηση, ικανοί να χειρίζονται τη σύγκρουση με εποικοδομητικό τρόπο, τόσο σε ατομικό

επίπεδο όσο και ως μέλη μιας ομάδας. Επιπρόσθετα, όταν πρέπει να δοθεί έμφαση σε μεθοδολογίες της μη τυπικής εκπαίδευσης ως πιο κατάλληλα εργαλεία για την κατανόηση και την εμπέδωση των συνεπειών του ρατσισμού, του σεξισμού, του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας.

- 2.4** Προκειμένου η παιδεία στην Κύπρο να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις, είναι αναγκαίο οι εκπαιδευτικοί και οι σχολικοί ηγέτες να προετοιμαστούν (μέσα από προϋπηρεσιακά και ενδοϋπηρεσιακά προγράμματα) να μορφώνουν τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους με στόχο να ζουν σε μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία. Κάθε στέλεχος της εκπαίδευσης όταν πρέπει να έχει ευκαιρίες για επαγγελματική ανάπτυξη ή οποία να λαμβάνει υπόψη τις επαγγελματικές του ανάγκες και ενδιαφέροντα και να ενισχύει την επαγγελματική του αυτονομία, τις ηγετικές του ικανότητες και την αυτοπεποίθησή του. Τα πανεπιστήμια και τα ιδρύματα που αναλαμβάνουν την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και των σχολικών ηγετών καλούνται να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία τους για να διδάξουν, να ηγηθούν και να ζήσουν σε μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία. Η προϋπηρεσιακή και ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι κεντρικής σημασίας, αφού παρέχει στους/στις ίδιους/ες και τους σχολικούς ηγέτες τις γνώσεις, την ενσυναίσθηση και τις δεξιότητες που χρειάζονται για να στηρίξουν τη μάθηση μαθητών και μαθητριών από διαφορετικά υπόβαθρα, ανεξάρτητα από το κοινωνικό φύλο, τη σεξουαλικότητα, τη θρησκευτική πεποίθηση, το εθνικό, πολιτιστικό ή οικονομικό υπόβαθρο και τις φυσικές ή πνευματικές τους ικανότητες. Η έρευνα έχει καταδείξει την ανάγκη να προσφέρεται στους/ στις εν υπηρεσία και τους/ τις μελλοντικούς/ κες εκπαιδευτικούς, κατάρτιση προκειμένου να αναγνωρίσουν και

να διαχειριστούν τις δικές τους προκαταλήψεις και στερεοτυπικές αντιλήψεις σε σχέση με την εδνότητα, το κοινωνικό φύλο, τη θρησκεία, την εμφάνιση και τη σεξουαλικότητα ομάδων και παιδιών, είτε αυτά είναι παρόντα στην τάξη τους είτε στην ευρύτερη κοινωνία.

2.5

Ο ΟΙΔΕ πιστεύει ότι η αντιμετώπιση των θεμάτων που σχετίζονται με το κοινωνικό φύλο και την ανισότητα των φύλων έχει κεντρική σημασία όσον αφορά στην προώθηση μιας ενιαίας εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους. Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί τοποθετούνται στο εκπαιδευτικό σύστημα βάσει των αναμενόμενων ρόλων του φύλου τους αλλά και πολιτισμικά κατασκευασμένων στερεοτύπων, περιορίζοντας έτσι τις ευκαιρίες τους για ανάληψη ηγετικών ρόλων στην παιδεία. Είναι ανάγκη να εντοπίζονται από νωρίς τα έμφυλα στερεότυπα και οι διακρίσεις βάσει φύλου και να αμφισβητούνται και να εξαλείφονται από τη σχολική ζωή με τη χρήση κατάλληλα σχεδιασμένων παιδαγωγικών πρακτικών και αναλυτικών προγραμμάτων. Επιπρόσθετα, όταν πρέπει να προωθείται η πλήρης συμμετοχή των κοριτσιών και των γυναικών σε όλες τις μορφές του δημόσιου και επαγγελματικού βίου όχι μόνο για να επιδειχθεί ισότητα, αλλά και για να αναγνωριστεί ότι η πλήρης συμμετοχή τους μπορεί να συνεισφέρει στον εμπλουτισμό του μαθησιακού περιβάλλοντος και της κοινωνίας.

“Ένα πνεύμα διαποτισμένο με τις αξίες της δημοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και ισχυροί δεσμοί αλληλεγγύης (σε τοπικό και διεθνές επίπεδο), είναι απαραίτητα στοιχεία για να αντιμετωπιστούν εκείνες οι ιδεολογίες και δράσεις οι οποίες προωθούν τις μονόπλευρες τοποθετήσεις, το φανατισμό και την επιλεκτική εφαρμογή των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων”

Η εξάλειψη των διακρίσεων που σχετίζονται με τη σεξουαλικό προσανατολισμό είναι πρωτεύοντας σημασίας, σε ό,τι αφορά στην προώθηση της ισότητας ανάμεσα στους/ στις

2.6

εκπαιδευτικούς και τον τομέα της εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί που προέρχονται από τη ΛΟΑΤ κοινότητα υπόκεινται σε δυσμενείς διακρίσεις όταν δηλώνουν ανοιχτά τη σεξουαλική τους ταυτότητα. Όλες οι μορφές διακρίσεων ή βίας που βασίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό χρειάζεται να αντιμετωπιστούν μέσω σχετικών πολιτικών και στρατηγικών εναισθητοποίησης.

2.7 Οραματίζόμαστε μια παιδεία η οποία όταν ενθαρρύνει την συμμετοχή των γονιών στη ζωή του σχολείου και η οποία όταν ενισχύει τους δεσμούς μεταξύ του σχολείου και της ευρύτερης κοινωνίας (για παράδειγμα την πόλη, τη χώρα και την υφήλιο). Οι γονείς όταν πρέπει να ενθαρρύνονται να λένε την άποψή τους και να συμμετέχουν στη ζωή του σχολείου. Ένα θετικό σχολικό κλίμα το οποίο συμπεριλαμβάνει τους γονείς στις σχολικές δραστηριότητες, τις εκπαιδευτικές διαδικασίες, τις σχολικές πολιτικές και το οποίο λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των οικογενειακών καταστάσεων και προελεύσεων των μαθητών είναι ουσιαστικό για την προαγωγή μιας πολυπολιτισμικής και γλωσσικής και ψηφιακής κοινωνίας. Τα σχολεία όταν πρέπει να εμπλακούν σε μια αναστοχαστική διαδικασία ως προς το τι σημαίνει συμμετοχή των γονιών και πώς συγκεκριμένες ανάγκες λειτουργούν κατά τρόπο που να επιτρέπουν σε κάποιους να εμπλέκονται στα σχολικά πράγματα ενώ αποκλείουν άλλους. Τα σχολεία όταν πρέπει επίσης να αναγνωρίσουν το ρόλο που διαδραματίζει η πολιτιστική κατασκευή των πολιτικών και των πρακτικών της γονεϊκής συμμετοχής, τις πρακτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν πολλές μη ενσωματωμένες και μη προνομιούχες οικογένειες και τα διαφορετικά πολιτιστικά συγκείμενα που πιθανό να μοιράζονται οι οικογένειες όσον αφορά στη σχέση οικογένειας – σχολείου.

2.8 Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας (ΤΠΕ), όταν είναι διαμέσιμες και προσβάσιμες, παρέχουν εξαιρετικές δυνατότητες για την ενίσχυση όχι μόνο των διαδικασιών διδασκαλίας και μάθησης αλλά και για την ανάπτυξη της επικοινωνίας ανάμεσα σε διαφορετικές κουλτούρες. Η ενσωμάτωση τέτοιων τεχνολογιών στην τάξη παρέχει ένα πλούσιο και ισχυρό μέσο για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, ώστε να προωθούν τις αξίες τις ισότητας, της

δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης σε μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και ψηφιακά πλουραλιστική κοινωνία. Τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης βοηθούν τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στην Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο να συνδεθούν με «άλλους» και να μάθουν για διαφορετικούς πολιτισμούς και ιδέες, και έτσι ενθαρρύνουν την εκμάθηση γλωσσών και τη διαπολιτισμική ανταλλαγή. Ο κριτικός γραμματισμός στα ΜΜΕ, ειδικότερα, καθίσταται εξαιρετικά σημαντικός για την προώθηση των αξιών της πολυπολιτισμικής και γλωσσικά και ψηφιακής πλουραλιστικής κοινωνίας στην Κύπρο

2.9 Τα σχολεία έχουν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν όσον αφορά στη διαιώνιση ή τον τερματισμό του κύκλου της βίας και της διχόνοιας σε διαιρεμένες κοινωνίες όπως αυτή της Κύπρου. Τα ξεχωριστά σχολεία, ιστορικά, είναι η νόρμα σε διαιρεμένες κοινωνίες. Αν και η εγκαυτίδρυση μεικτών σχολείων δε συνιστά μια μαγική πανάκεια στην προσπάθεια για αμφισβήτηση των διαιρετικών προσεγγίσεων, πιστεύουμε ότι αυτά ζ μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην επούλωση των πληγών οι οποίες ταλαιπωρούν τη διαιρεμένη μας κοινωνία και διευκολύνουν την πορεία προς μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και ψηφιακή πλουραλιστική κοινωνία.

2.10 Οραματίζόμαστε μια παιδεία η οποία όταν πρωθεί δεξιότητες δια βίου μάθησης και όταν ανταποκρίνεται στις κοινωνικές, πολιτιστικές, πολιτικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η Κύπρος. Οι προκλήσεις αυτές αλληλοσχετίζονται: δεν είναι δυνατόν να υπάρξει λύση των ιστορικών τραυμάτων και της διοίρεσης αν δεν χειριστούμε επίσης το ρατσισμό, το σεξισμό, την κακή διαχείριση του περιβάλλοντος, τις διακρίσεις με βάση την αναπτηρία και άλλες μορφές διακρίσεων. Προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματική αλληλογιαία μια ολιστική προσέγγιση η οποία να πρωθεί τη αλληλοσυσχέτιση των θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπό αυτή την έννοια, η εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα όταν πρέπει να προετοιμάζει τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους ώστε να αναγνωρίζουν αυτές τις προκλήσεις και να ανταποκρίνονται σε αυτές αποτελεσματικά και με επιτυχία. Ειδικότερα αυτό ισχύει σε σχέση με τη διασφάλιση της αειφόρου

ανάπτυξης στην Κύπρο, τη Μεσόγειο και τον πλανήτη. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη όμως πρέπει να είναι αναπόσπαστο τμήμα των επίσημων και ανεπίσημων αναλυτικών προγραμμάτων σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Κύπρο.

③ Οδηγίες για την Εφαρμογή της Πρότασης Πολιτικής

Για εκπαιδευτικούς

- 3.1** Να διασφαλιστεί ότι η διδασκαλία της ιστορίας και άλλων μαθημάτων του σχολικού αναλυτικού προγράμματος όμως απολαμβάνουν μιας κριτικής, ενσυναισθηματικής και πολυπρισματικής προσέγγισης και όχι απλώς μιας πολιτισμικής σκοπιάς. Κάθε στερεότυπο και δυσμενής διάκριση (ως προς το φύλο, τη σεξουαλικότητα, την εθνικότητα, την κοινωνική τάξη και τη θρησκεία) όμως πρέπει να επισημανθεί και να τεθεί υπό κριτική αμφισβήτηση, όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη. Οι διδακτικές μέθοδοι όμως πρέπει συστηματικά να δίνουν έμφαση στη συμμετοχή, τη συνεργασία, την επίλυση προβλημάτων, το διάλογο, τον ενεργό ακροατή, την κριτική σκέψη και στο σεβασμό της διαφορετικότητας.

- 3.2** Τα επίμαχα θέματα στη διδασκαλία της ιστορίας δε όμως πρέπει να αποφεύγονται αλλά μάλλον να προσεγγίζονται μέσα από μια κριτική και ενσυναισθηματική σκοπιά. Υπάρχουν αποτελεσματικές παιδαγωγικές στρατηγικές οι οποίες είναι δυνατόν να αναπτυχθούν στην τάξη προκειμένου τα επίμαχα θέματα να αντιμετωπιστούν με συναισθηματικό σύνενος, εμπιστοσύνη και ικανότητα. Τέτοιες στρατηγικές περιλαμβάνουν: την ανάπτυξη μιας υποστηρικτικής συναισθηματικής ατμόσφαιρας και μιας ανοιχτής σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τους μαθητές• την επίδειξη εμπιστοσύνης για τις «προσωπικές βιογραφίες» των μαθητών• τη δημόσια παράθεση της βιογραφίας κάποιου προσώπου και την αναγνώριση του πώς ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές νιώθουν για το υπό εξέταση θέμα• το να δίνεται έμφαση στο πόσο σημαντικό είναι οι εκπαιδευτικοί και

οι μαθητές να στοχάζονται κριτικά σε σχέση με τα συναισθήματά τους• τη δημιουργία ευκαιριών στους εκπαιδευτικούς ώστε να κερδίζουν εμπειρίες μέσα από την ενασχόλησή τους με λιγότερο αμφιλεγόμενα θέματα και σταδιακά να προχωρούν στην εξέταση πιο επίμαχων θεμάτων• το να αναγνωρίζονται και να εξετάζονται πολλαπλές προοπτικές και ερμηνείες• και, τελικά, τη χρησιμοποίηση οικείων ενεργητικών προσεγγίσεων όπως είναι η συζήτηση, η εργασία σε ομάδες και η ατομική μάθηση ως μέσων για πιο άμεσο χειρισμό των αντίθετων απόψεων.

Οι έννοιες και οι αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης όμως πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης, εάν η κυπριακή κοινωνία επιθυμεί να αναπτύξει τις αξίες αυτές αποτελεσματικά και ολιστικά. Μόνο με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι όμως ενισχύονται με ισχυρό υπόβαθρο και πλαίσιο μέσα από τις μαθησιακές τους εμπειρίες. Τα σχολεία όμως πρέπει να αναπτύξουν προγράμματα (για παράδειγμα προγράμματα κοινοτικής συνεργασίας) τα οποία να εμπειρίζουν ευκαιρίες για τη μάθηση και την ενεργοποίηση αυτών των αξιών από την πολύ μικρή ηλικία των παιδιών. Η εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα – νηπιαγωγείο, δημοτικό, μέση εκπαίδευση και τριτοβάθμια εκπαίδευση – όμως πρέπει να παρέχει το χρόνο και το χώρο για προγράμματα τα οποία όμως διαχειρίζονται οι ίδιοι οι μαθητές και τα οποία όμως ενσωματώνουν αυτές τις αξίες, περιλαμβανομένων προγραμμάτων στα οποία οι μαθητές όμως λαμβάνουν ρόλο εκπαιδευτών των συμμαθητών τους ή εκπαιδευτών άλλων μέσα στην κοινωνία.

3.3

“Κάθε στερεότυπο και δυσμενής διάκριση όμως πρέπει να επισημανθεί και να τεθεί υπό κριτική αμφισβήτηση, όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη”

Για τη σχολική ηγεσία

Προκειμένου να υποστηριχθεί και να αναπτυχθεί η δημοκρατία, η ενεργός πολιτότητα και η κριτική σκέψη μεταξύ των πολιτών, χρειάζεται οι μαθητές/τριες, οι

3.4

εκπαιδευτικοί και οι γονείς να συμπεριληφθούν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων οι οποίες συνεισφέρουν στη διαχείριση και την υποστήριξη της σχολικής κοινότητας. Για παράδειγμα, οι πολιτικές για τους σχολικούς κανονισμούς ότι πρέπει να είναι κοινή ευθύνη και ότι πρέπει να δίνουν έμφαση στην αποκαταστατική δικαιοσύνη η οποία διευκολύνει την ένταξη και την ενσωμάτωση καθώς και την κατανόηση και την ενσυναίσθηση και όχι την τιμωρία. Επιπρόσθετα, ότι πρέπει να προωθηθούν σχολικές διαδικασίες και δομές μέσα από τις οποίες ένας μαθητής ή μια μαθήτρια ότι νιώθουν άνετα και ότι έχουν εμπιστοσύνη να αναφέρουν περιστατικά ρατσισμού, σεξισμού ή οποιοδήποτε άλλο είδους βίας εκδηλώνεται στα όρια του σχολικού χώρου. Επιπρόσθετα, οι μαθητές και οι μαθήτριες ότι πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους πληροφόρηση σχετικά με αυτές τις διαδικασίες και παράλληλα ότι πρέπει να ενδυναμώνονται (μέσα από παιδαγωγικές μεθόδους) προκειμένου να μιλούν σχετικά είτε είναι οι ίδιοι ή οι ίδιες τα θύματα τέτοιας βίας είτε είναι θεατές.

3.5 Εποικοδομητικές και μη βίαιες διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων ότι πρέπει να εισαχθούν, να συζητηθούν και να εφαρμοστούν σε όλους τους τομείς της σχολικής ζωής. Οι συγκρούσεις (σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο) ότι πρέπει να λαμβάνονται ως αφετηριακά σημεία που προσφέρουν ευκαιρίες για διδασκαλία και μάθηση και οι οποίες εμπλουτίζουν και ενδυναμώνουν το σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. Η σύγκρουση, αντί να γίνεται αντιληπτή με μονολιθικό τρόπο ή αποκλειστικά και μόνο ως πηγή μιας άβολης κατάστασης, ότι πρέπει να προσεγγίζεται ως ένα παιδαγωγικό άνοιγμα που, ανάλογα με τον τρόπο χειρισμού της, μπορεί να έχει δημιουργική δυνατότητα (και όχι μόνο καταστροφική).

Για όσες/ όσους διαμορφώνουν πολιτική

3.6 Θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα στα παιδιά και τους νέους ανθρώπους να έχουν εμπειρίες άλλων πολιτισμών από πρώτο χέρι, αποφεύγοντας την παγίδα των ουσιοκρατικών αντιλήψεων της κουλτούρας και της ταυτότητας ώστε να ενισχύεται η πολιτισμική αντίληψη και να προωθείται η πολιτισμική κριτική με στόχο να καταστεί εφικτή η αλλαγή. Μια από τις πιο σημαντικές διαπολιτισμικές εμπειρίες μάθησης αποτελούν οι συναντήσεις με μέλη άλλων πολιτιστικών ομάδων στην

Κύπρο. Ο ΟΙΔΕ πιστεύει ότι όταν πρέπει να παρέχεται σε όλα τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους στην Κύπρο η δυνατότητα να συμμετέχουν σε κάποιου είδους ανταλλαγές, καθώς μια τέτοια εμπειρία, σύμφωνα με τα αποτελέσματα ερευνών, μπορεί να είναι καθοριστική ως προς την αμφισβήτηση των στερεοτύπων που υπάρχουν για τον «άλλο». Περαιτέρω, ότι πρέπει να παρέχεται αρκετός σχολικός χρόνος για την ευαισθητοποίηση των μαθητών και των μαθητριών σε θέματα ρατσισμού, σεξισμού όπως και άλλες μορφές διακρίσεων και βίας. Το Υπουργείο Παιδείας και οι σχολικές μονάδες ότι πρέπει να επεκτείνουν τις σχέσεις και τους δεσμούς τους με ΜΚΟ οι οποίες εργάζονται με τέτοια θέματα και μπορούν να παρέχουν άμεσες συμβουλές αλλά και να εμπλουτίσουν τις παιδαγωγικές εμπειρίες παιδιών και εκπαιδευτικών στα σχετικά ζητήματα.

Χρειάζεται να αναπτυχθεί μια πιο ξεκάνθαρη επικοινωνιακή στρατηγική η οποία ότι πρωθεί τα μεικτά σχολεία στους γονείς που επιθυμούν αυτή την επιλογή. Θα πρέπει να επιδιωχθεί η δημιουργία ενός οικονομικού μηχανισμού (για παράδειγμα, η Ε.Ε.) που να υποστηρίζει τη δημιουργία μεικτών σχολείων.

Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας (ΤΠΕ) και τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης ότι πρέπει να είναι αναπόσπαστο μέρος σε όλες τις πτυχές της εκπαιδευτικής ζωής – τη διδασκαλία, την κατάρτιση εκπαιδευτικών, τα προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης, τα αναλυτικά προγράμματα και τις υποδομές των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων – καλλιεργώντας δεξιότητες και εργαλεία κριτικού γραμματισμού στα ΜΜΕ καθώς και κριτική ευαισθητοποίηση σε θέματα γλώσσας.

Η εκμάθηση της γλώσσας του «άλλου» (για παράδειγμα Ελληνικά και Τουρκικά) από πολύ μικρή ηλικία αλλά ακόμη και ως εκπαιδευτικού, είναι θεμελιώδους σημασίας προκειμένου να γνωρίσουμε τον «άλλο» και να υπερβούμε τα εμπόδια και τα στερεότυπα τα οποία αποτρέπουν την ανάπτυξη του σεβασμού και της κατανόησης του άλλου. Την ίδια στιγμή, προσφέροντας στους εκπαιδευτικούς (και τα παιδιά) ευκαιρίες εκμάθησης πρόσθετων γλωσσών και ειδικότερα αυτών που χρησιμοποιούνται ευρύτερα στην Κύπρο (Αραβικά, Ρωσικά, Γεωργιανά, Ρουμανικά) και τοποθετώντας τους σε σχολεία όπου χρειάζονται περισσότερο ότι επηρεάζει θετικά την προσαρμογή των νεο-αφιχθέντων παιδιών

3.7

3.8

3.9

στην Κύπρο. Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητη η ενδυνάμωση των υπαρχουσών πολιτικών σε σχέση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ειδικότερα σε σχέση με παιδιά μεταναστών.

Για τις/ τους εκπαιδευτριες/ τές εκπαιδευτικών

- 3.10** Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και των σχολικών ηγετών δεν αρκεί για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας της κατάστασης, ωστόσο η παροχή εμπειριών επαγγελματικής ανάπτυξης, η οποία θα βοηθά τους εκπαιδευτικούς και τους σχολικούς ηγέτες να στοχάζονται κριτικά σε ότι αφορά στις συναισθηματικές, τις επιστημολογικές και τις υπόλοιπες προκλήσεις οι οποίες συνδέονται με τη σύγκρουση στην Κύπρο και τις τραυματικές της συνέπειες, εξακολουθεί να είναι σημαντική. Χωρίς την ύπαρξη προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης που να δημιουργεί χώρο στους εκπαιδευτικούς και τους σχολικούς ηγέτες για να εμπλακούν με οδυνηρές προσωπικές μνήμες του παρελθόντος, καμιά μετασχηματιστική παιδαγωγική δεν έχει πιθανότητες να επιτύχει. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να καλούνται/ να έχουν τη δυνατότητα να εμπλακούν/ συμμετέχουν στο σχεδιασμό της δικής τους επαγγελματικής ανάπτυξης. Στο μέλλον, περαιτέρω έρευνα και αναπτυξιακές προσπάθειες μπορούν να διασφαλιστούν το περιεχόμενο και τη δομή μιας αποτελεσματικής επαγγελματικής ανάπτυξης η οποία να λαμβάνει υπόψη τις συναισθηματικά φορτισμένες μνήμες του παρελθόντος και το όραμα της εκπαίδευσης των παιδιών μας και των νέων ανθρώπων για να ζήσουν σε μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία.

④ Καταληκτικά

Επανεξετάζοντας την παιδεία στην Κύπρο, ο ΟΙΔΕ έχει την ισχυρή πεποίθηση ότι προκειμένου αυτή να μπορέσει να ανταποκριθεί σε νέες προκλήσεις και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που αναδύονται χρειάζεται ένα νέο και ξεκάθαρο

όραμα. Ο ΟΙΔΕ εισηγείται μια ολιστική προσέγγιση της παιδείας στα πλαίσια της οποίας ενσωματώνονται οι στόχοι της εκπαίδευσης για την ειρήνη, της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, της κριτικής εκπαίδευσης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για να προετοιμάσουν σχολικούς ηγέτες, εκπαιδευτικούς, γονείς, παιδιά και νέους ανθρώπους προκειμένου να ζήσουν σε μια πολυπολιτισμική και γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία στην Κύπρο. Ο ΟΙΔΕ αναγνωρίζει ότι τέτοιοι στόχοι θα πρέπει να αγκαλιαστούν και να υποστηριχτούν από ένα ευρύτερο κοινωνικό και πολιτικό όραμα για αλλαγή, ενώ την ίδια στιγμή να ενισχύσουν ένα τέτοιο ευρύτερο κοινωνικό και πολιτικό όραμα για αλλαγή – στην πραγματικότητα αυτό το κείμενο είναι εκδήλωση του τελευταίου. Εάν και εφόσον οι δράσεις που προτείνονται εδώ εφαρμοστούν, οι σχολικοί ηγέτες, οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς, τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι θα ευνοηθούν ιδιαίτερα από το νέο εκπαιδευτικό όραμα και πράξη που θα αναπτυχθούν.

“Ο ΟΙΔΕ εισηγείται μια ολιστική προσέγγιση της παιδείας στα πλαίσια της οποίας ενσωματώνονται οι στόχοι της εκπαίδευσης για την ειρήνη, της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, της κριτικής εκπαίδευσης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης”

Μια πολυπολιτισμική, γλωσσικά και θρησκευτικά πλουραλιστική κοινωνία στην Κύπρο – με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της – δεν είναι ούτε ένα ουτοπικό όραμα ούτε μια φοβική προοπτική. Είναι μια ελπίδα η οποία μπορεί να ικανοποιηθεί αποτελεσματικά, εάν αναπτυχθεί ένα νέο εκπαιδευτικό και κοινωνικό όραμα. Ο ΟΙΔΕ έχει την ισχυρή άποψη ότι είναι επείγουσα ανάγκη αυτό το νέο όραμα να γίνει πραγματικότητα.

όμιλος ιστορικού διαλόγου
και έρευνας **association
for historical dialogue
and research** tarihsel
diyalog ve araştırma Derneği

όμιλος ιστορικού διαλόγου και έρευνας **association for historical dialogue and research** tarihsel diyalog ve araştırma derneği

AHDR

Home for Cooperation
28, Marcou Dracou Street, 1102 Nicosia, Cyprus
T: +357 22445740 / +90 548 834 5740
W: www.ahdr.info
E: ahdr.mide@ahdr.info
W: www.home4cooperation.info

TDAD

Dayanışma Evi
28 Marcou Dracou Sokak, Lefkoşa, 1102, Kıbrıs
T: +357 22445740 / +90 548 834 5740
W: www.ahdr.info
E: ahdr.mide@ahdr.info
W: www.home4cooperation.info

ΟΙΔΕ

To Σπίτι της Συνεργασίας
Μάρκου Δράκου 28, 1102 Λευκωσία, Κύπρος
T: +357 22445740 / +90 548 834 5740
W: www.ahdr.info
E: ahdr.mide@ahdr.info
W: www.home4cooperation.info